

Horváth Ferenc

Sárdinecek Bodvicán

MÚLTIDÉZŐ
XVIII.

Nagyatád
2006.

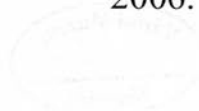

MÚLTIDÉZŐ
XVIII.

Horváth Ferenc

Sárdinecek Bodvicán

Nagyatád
2006.

Lektorálta:
Dr. Sipos Csaba
tudományos főmunkatárs, helytörténeti részlegvezető

Számítógépen feldolgozta:
Horváthné Nagy Vera

Kiadja a szerző a nagyatádi Művelődési Ház
közreműködésével

Felelős kiadó: Horváth Ferenc

Támogatók:
Sárdinec utódok

ISBN-963-06-0990-8

Nyomdai munkálatok:
Mini Nyomda Kft. Nagyatád
Felelős vezető: Gerleczné Pápa Rózsa

LEKTORI VÉLEMÉNY HORVÁTH FERENC: "EGY FAMILIA BODVICÁN" C.
DOLGOZATÁRÓL

A Bodvicán élő ismert helytörténész, Horváth Ferenc (a városrást 1941-ben csatolták Nagyatádhoz) újabb értékes helytörténeti dolgozatot alkotott, amelynek "Egy familia Bodvicán" címet adta.

Ez a familia a híres, horvát eredetű Sárdinec-család. E familia tagjai az elsők között kezdtek házat építeni Bodvicán, a Gráblík térségben. És az 1970-es évek végéig meghatározó szerepük volt Bodvica történetében.

Horváth Ferenc egyik legnagyobb érdeme, hogy dolgozatában részletes kitekintést nyújt a familia minden jelentős tagjáról, leszármazottairól. Mintegy megőrizve ezt a nevet, ezt a famíliát a feledéstől. Hiszen, ahogy az író írja: "Valószínű nem telik el egy évtized s a Sárdinec név Bodvicán ritka lesz, mint a fehér holló."

Minden településnek vagy minden település-résznek mindig volt egy olyan családja, egy olyan famíliája, amelyet az ott élők emlegetnek. Hogy másutt esetleg keveset mond ez a név? Mindez semmit nem von le Horváth Ferenc családtörténetéből. Sőt inkább példát mutat azok számára, akik családtörténettel kívánnak foglalkozni.

Amit már az elején el kell mondani, a krónika jóval több egy családtörténetnél. Horváth Ferenc, aki maga is több évtizede bodvicai lakos, e nagyatádi városrészt számos néprajzi érdekességéről is fontos tudnivalókat közöl, többek között a négy építkezésekről is, fotókkal illusztrálva.

Az 1830-as években már szerepeltek Sárdinecek a község lakosai között. Az 1848/49-es szabadságharc időszakában "keletkezhetett valószínűleg a Márton, Marci becenév változatából a Marcin ragadványnév (melléknév), mely aztán kísérfője lett az utódoknak egészen napjainkig."

Maga a kötet öt nagyobb fejezetre oszlik: (Ezeket a fejezeteket a jelzett oldalaknál is pontosabban fel kellene tüntetni!) Visszatekintés az eredetre. – Dokumentálható kor. (a XIX. század második fele) – A Sárdinec (a telekkönyvben lévő dokumentumok szerint - ez-vel írják a nevüket!) kiemelkedése. – Sárdinec-családok a harmincas évtizedben. – Sárdinec Ferenc Marcin és családja tragédiái.

Maga Horváth Ferenc szerényen azt jelzi, hogy nem a családok részletes életpályáját akarta megírni, csupán csak azt megmutatni, hogy milyen népes familia volt a bodvicai Sárdinec. Am pontosan a legjelentősebb személyek kiragadásával és bemutatásával ez is sikerült a szerzőnek.

A krónika értékét jelentősen növelik a sok helyen feltüntetett forráshivatalozások. (Javasoljuk, hogy ezek a kötet végén külön jegyzetapparátusban szerepeljenek!) és az író helyi gyűjtésének eredményei, a bodvicai lakosok személyes vallomásai. Szinte lehetetlen kiragadni, hogy melyik családagról szólunk részletesebben. Mégis, talán a legmegrázóbbról, az utolsó fejezetről, a Sárdinec Ferenc Marcin és családja tragédiájáról. Elsősorban azért, mert ez szinte már a közelmúlt története, századunk utolsó ötven évének krónikája. Konkrétabban írva: hogyan gyűrűznek be a sorsdöntő évek, események e kis Rinya-menti település életébe – egy család sorsán keresztül. (A vő súlyos sebesülése a Don-kanyarnál, mely itthoni halálához vezetett, a Rinya-patak menti harcok, a háború utáni Sárdinec Ferenc súlyos műtétje: lábamputálás...1947-ben lányuk elvesztése...Fiúk eltűnése, majd halálhíre... – A történelem kegyetlen valósága, egy család életébe sűrítve...)

Horváth Ferenc mindezeket a krónikafró pontosságával, egyszerűen és mégis szépen írja le. Nem elemez, nem ítél, csak a tényeket rögzíti. És mégis – vagy talán éppen ezért! – család története mindenki számára megkapó és megragadó olvasmány.

“A Beleznai família és a doktor” c. művéhez hasonlóan Horváth Ferencnek ezt a művét is feltétlenül kiadásra javasoljuk. Kisemberek krónikája. Kisembereké, de akik nélkül nincs történelem...Legyen az akár családé, akár településé...

Kaposvár, 1998.március 27.

Dr. Sipos Csaba
tudományos főmunkatárs
helyismereti részlegvezető

Bevezető

Dolgozatom olyan bodvicai familiáról készült, mely az elsők - ha nem a legelső - letelepedők közül került ki, az új telephelyen épült faluban.

Bizonyára a família számos tagja urasági földeken, jobbágyként élte mindennapi életét. Ám, hogy a letelepedés elsőbbsége, vagy az értelem kissé magasabb foka révén került egy Sárdinec kiváltságos helyzetbe, bizonyítja, hogy Sárdinec József 1861-es térképén, már bíróként szerepel hitelesítőként.

Az idők folyamán, ahogy szaporodtak a Sárdinec családok, osztódtak jobb módú és kevésbé jobb módú, szegényebb sorsúakra, minek folytán a gyerekek egy része kezdett ipart tanulni, alkalmazottakként elhelyezkedni, sőt, egyes jó előmenetelű gyerekeknek, még az értelmiségi pálya is megadatott.

A família az idők folyamán oly mértékben terebélyesedett, hogy a XX. század első felére a nevet viselő családok száma - a női leszármazottakat leszámítva is - elérte a húszegynéhány családot.

A második világháború után aztán megkezdődött a família erőteljes csökkenése. Részben elhalálózások folytán, részben csak női utódok születtek, de a más vidékekre elköltözöttek is közrejátszottak a tendenciában. Napjainkra már alig néhány család viseli ezt a nevet, a már bodvicai városrésznek nevezett településünkön.

A szerző

Egy familia Bodvicáról

A Sárdinecek eredetéről nincsenek közelebbi ismereteink, honnét, hogyan kerültek a vidékre. Írásos, de még szájhagyományi emléket sem tudunk felderíteni. Valószínű, valamely korai bevándorló nép tagjaiként jöttek, és telepedtek le a Rinya mentén levő Boda településre. Talán bizonyíték arra, hogy itt élhettek, az is, hogy az 1700-as évek elején, a törökök elől elmenekültek, és visszaköltöztek között, megtalálhatók a familia megmarad, vagy felnövekvő tagjai.

A földig lerombolt település, Boda helyét, már benőtte a gaz, dudva, csak a régi templomuk kiégett falai meredeztek az ég felé. Talán ezért is, de valószínűbb az ellenség elleni hathatósabb védekezés készítette az akkori, Zankó Miklós és Boldizsár, földbirtokos tulajdonosokat, - mint a jobbágyok felett is rendelkezőket,- hogy az új település helyét Atád tőszomszédságában jelöljék ki.

Az első visszatelepülők Gráblíkban, (ma Táncsics Mihály utca) építették fel házaikat. Erre bizonyíték, hogy az utódok közül, az itt épült házak tulajdonosaiként, Sárdinecek is laktak.

Visszatekintve az építkezésekre, a földben, fában gazdag vidéken, az építkezések anyagai is ebből kerültek ki. A tölgyfából ácsolt vázat előbb vesszővel befonták, majd kívül-belül törekes szalmával összegyúrt-taposott sárral tapasztották. Megszáradás után fehérre meszelték. A tetőszerkezet ugyancsak fa volt, melyet rozsszalmából készített zsuppal fedtek be. Az eredeti házakon kémény nem volt, a füst szabadon terjengett. A konyhákat ezért füstös konyhának nevezték, s a füst az ajtón távozott. Csatoltan bemutatunk a korban épített lakóházat. Benke László, gyermekkori emlékként, már, mint tanár, helytörténész rajzolta meg. Édesapja az 1800-as évek utolsó harmadában vásárolta meg a gráblíki házat, melyben gyermekként a tanár

úr is lakott. A bodvicai utolsó talpasház. A második fotón már cseréptetővel. A magára maradt özvegy már nem tudott zsuppot szerezni, ezért kénytelen volt cseréptetőre átépíttetni. Harmadikként a Szennai Falumúzeumban lefotózott, két somogyi zsúposházat mutatunk be. Ilyenek, vagy hasonlóak lehettek a most már Bodvicának nevezett település házai is. A név eredetének leírását „Bodvica története” c. írásban olvashatják. (Lásd: Nagyatádi Múzeum).

Korabeli zsúpfedeles ház Bodvicán

Bodvicán, az 1930-as években, mintegy 20 zsúposház volt. Családfő nevérol, vagy melléknevérol elnevezve közöljük: Kiskurán-ház, Ruzsa-ház, Szulimán-ház, Csík-ház, Sárdinec- (Nagymiska)-ház, Másik Ruzsa-ház, Jankovics-(Finyács) ház, Csíkvár-ház, Benke-ház, Horváth-(Matán) ház, Sárdinec-(János), Sutina-ház, Másik Szigeti-ház, Szabó Miska-ház, Hegedűs (Mikán)-ház. NagyMiska-ház annyiban különbözött a többitől, hogy a gerendák végei díszítettek voltak.

Zsúptetős és ...

....cseréptetős állapotban.

Szennai Falumúzeumba Nagykorpádról áttelepített családi ház.
Eredeti helye: Nagykorpád Petőfi u. 111.

Szennai Falumúzeumba Rinyakovácsiból áttelepített családi ház.
Eredeti helye Rinyakovácsi Petőfi u.2.

A már dokumentumokkal igazolt kor

Az úrbéres jobbágyok között is kiemelkedő szerepet tölthetett be a Sárdinec família, vagy egyes tagjai. Ezt bizonyítja az 1833-as földkönyv, (fundális), mely szerint a negyven, saját tulajdonú földhöz juttatott - köztük már három Sárdinec - közül egy Sárdinec Márton négy fertály földet kapott, míg a többi harminckilenc csak két fertályban részesült. (Egy fertály 6 kh.) Valószínű, ez a Sárdinec Márton már akkor valamilyen előljáró, esetleg bíró lehetett. (Fundális: látható Nagyatádi Múzeum)

Egy másik okmány szerint, (Lásd: Somogy megyei Levéltár), az 1848-49 szabadságharc idején, Bodvicán összeírt hadkötelezettek között már négy Sárdinec szerepel. Köztük Sárdinec Márton, József nevű fia. Arról, hogy az összeírtak közül hányan vettek részt a szabadságharcban, sem írásos, sem hagyományi emlék nem maradt. Legfeljebb az, amit Bodvicán, Mikán Anna, Naca néni mondott el, aki 1848 már nagylány volt, és 103 évet élt. Elmondása szerint, amikor Jelasics csapatai Bodvicán is átvonultak, az itteni gazdákat is arra kötelezték, hogy Véséig szállítsák el az összeharácsolt élelmet, hadizsákmányt. "A lányok, asszonyok köztük én is " - mondja Naca néni - a Rinya berkeibe menekültünk a katonák elől.

Az események közben, Sárdinec Márton megöregedvén, József vette át a tetemes földbirtok irányítását. Ez a József, egy 1857 évi fizetési meghagyás szerint (hitelesítő részét lásd a köv. oldal elején), már, mint bíró szerepel. E Sárdinec Józsefet még 1861 -ben is, mint községbíróként igazolja, az ugyancsak ebben az évben, nevezett által, hitelesítőként kézjegyével ellátott két bodvicai határról készült térkép. (A térképek a mellékletben találhatóak). Valószínű, a Márton név gyakori emlegetése révén keletkezett a "Marci" becenév, s e ragadványnév (melléknév) változatából lett a "marcin"

melléknév, mely aztán kísérője lett egy famíliának egészen napjainkig.

X Sárdinec Imre of his 30 % Többségi birtokmánya
X Bereanya Károly Nagy útlánban 1861 és 1862-ben
Nagy Antal Lengyel család Nagyatád-Babócsa

Fizetési meghagyás

Említésre méltó, hogy a Szennai Falumúzeumról kiadott tájékoztató, 10 oldal, a kisbajomi portáról írt lejegyzés szerint, a második bekezdés így fogalmaz: " A lakóház után méreteres elrendezésben van felállítva a kisméretű bodvicai istálló". Tájékoztató szerint a mai Táncsics Mihály utca 5. számú háztól való.

Sajnos, Bodvicán egyetlen személyt nem találtam, aki az áttelepítésről tudott volna.

Említendő még a grábliki fakereszt, mely 1720-ban lett felállítva. Bodvica története (1889-1930) mellékletének 145. oldala szerint még eredeti helyén látható. A fa részeket többször cserélték, de a szenteket ábrázoló vasanyag eredeti. Sárdinec Imre kezdeményezésére a keresztet kivitték a szőlőhegyre, s ott állították fel újra. Eredeti helyére pedig, kőkeresztet emeltettek. A Sárdinecek mindig különös gonddal viseltettek keresztjükre, mely településük idejét is jelezte.

Néhány visszatelepült család nem tudott elég munkaerőt adni a kiterjedt földesúri birtokok megműveléséhez, ezért uraik horvátországi vend családokat telepítettek át Bodvicára. Amikor a grábliki porták benépesültek, a Nagyatád-Babócsa felé vezető vásáros út, Atádot elhagyó szakaszának két oldalán kezdtek házakat építeni. (Ma ez a Rákóczi utca.)

A nagymennyiségű föld, építkezésekhez történő elhordása oda vezetett, hogy a helyén tó keletkezett. A tóról külön krónikában írtam részletesen, „Bodvica nevezetes helyei” című írásomban, megyei honismereti pályázatra. (lásd: Megyei Honismereti Egyesület Irattár, Nagyatádi Múzeum.)

Bodvica elnevezésének többféle hagyományi variációja közül, melyik a valós, örök titok marad, hisz írásos emlék egyiket sem igazolja. Tény viszont, hogy a betelepítettek, így a lakosság többsége vendszármazású. Ezért a községet azidőben horvát falunak tartották. Bizonyosan néhány generáció váltotta egymást, amíg eljutottak a már írásos okmányok megjelenéséig. Pontosan nem tudni, az viszont tény, hogy egy temetőparcella megtelt a közben eltelt idő alatt.

Most vegyük sorra a már ismert famíliák létét, a közelmúlti korig.

Sárdinec József Nagymiska

Őse valószínű az 1848-49-i szabadságharc idején, Bodvicán összeírt Sárdinecek gyermekeként született Sárdinec József, aki a 40-es évtized végén, vagy az ötvenes évtized elején született. Felnőve ez a József, megházasodván, feleségül vette az ugyancsak bodvicai születésű, Rezsonya Julit. E családnak született, 1871-ben, az ismét csak Józsefre keresztelt fiúgyermeke, akit később már Sárdinec József Nagymiskaként említenek. Hogy ősei is viselték-e ezt a melléknevet, erre utaló bizonyítékot nem találtam. Ismert házuk, a gráblíki többi Sárdinec mellett épült E ház annyiban különbözött társaitól, hogy e ház látható gerendavégei cifrára faragottak voltak. Tehát bizonyos kiemelkedő stílust mutattak.

E gyermektelen Sárdinec Nagymiska, feleségével élt kettesben, nem gazdálkodtak. A fertályos (hatholdas) birtokot feles bérletbe adták, s ennek jövedelméből éltek. A férj 83 éves korában halt meg. A feleség, férje halála után felmondta a feles művelést, és eltartási szerződést kötött Nagy Benjamin családjával. Az asszony halála után, az új tulajdonos, a zsupptetős házat lebontatta, a telket négy parcellára osztotta. Egyre maga épített, a másik háromra pedig új tulajdonosok építettek a kornak megfelelőbb lakóházakat.

Az egykori Sárdinec Nagymiska portán ma négy modern lakóház ékeskedik.

Sajnos, az új tulajdonos, az ősi lakóház szétbontásakor nem gondolt arra, hogy az utókornak megmentse az értékes faragványokat. Tűzre kerültek a szépen megmunkált gerendavégek, cifra oszlopok.

Sárdinec Marcinok

Az 1848-as összeíráskor már a 32 éves Sárdinec József bizonyára nős volt – bár felesége nevét megállapítani nem lehetett – gyermekük született, az ifjabb Sárdinec József Marcin. Az ötvenen túli idősebb József, még bíróként tevékenykedett, mikor vagyonát, az apai örökséget átadta fiának, hogy irányítsa a gazdaságot. Ez az ifjabb József – a gazdasághoz asszony is kell – megnősült, feleségül véve Beleznai Julit, aki két gyereket szült, Jánost és Mihályt. Hogy a két legénysorba került férfi volt-e katona, semmi bizonyítékot megállapítani nem lehetett, tény, hogy mindkét fiú korán nősült, már bizonyítható adatok szerint.

Sárdinec János Marcin, nős Tomasics Annával, és Mihály nős Tomasics Juliannával. A három család még vagyonközösségben él a grábliki ősi házban. Közösben művelik földjeiket, közös tálból étkeznek. Ez időben nem

ritkaság az ilyen, hogy szülők, gyermekek, megházasodván is együtt élnek. Így volt ez esetükben is, mivel még a fiatalasszonyok is egy családból származtak.

Ám úgy látszik, a Marcinok kinőtték az ősi fészket, mert 1891-ben megvásárolták Kappant József, nemes birtokostól – kinek ekkor még jelentős belterületek voltak birtokában – a volt Nitzki kúria (ekkor már iskola) melletti, mintegy két kh. nagyságú telket, a rajta levő házzal együtt.

A két fiatal család, János és Mihály, együtt foglalták el az új otthont (ma Rákóczi u.37. sz.). A fiatalok továbbra is együtt élnek, együtt művelik az apától kapott földeket, sőt, még ezután is közösen étkeznek.

A testvérek földtulajdon vonatkozásában, csak 1913-ban szüntetik meg a vagyonközösséget, fele-fele arányban osztozkodva a birtokon. A házban még egy fedél alatt, de már külön-külön élnek a családok (okmány aláírt szövege csatolva).

Érdemes megemlíteni a két Sárdinec testvérpárról, hogy az idősebb János, és Anna a vagyonmegosztási szerződést csak kézjegyükkel látták el, Harsányi Antal jegyző által hitelesítve, míg Mihály és Juli már mindketten nevük aláírásával hitelesítették a szerződést. Valószínű, ők már jártak iskolába.

Sárdinec János Marcin (született 1851-ben).

A közösen szerzett és lakott házban, Jánosnak és Tomasics Annának két gyermeke született: János és István. 1910-ben megvásárolták Mihály részét is, s így egyedüli tulajdonosai lettek a háznak. Az utódok felnöve, ugyancsak kétfelé szakadtak. Arra gondolva, hogy fiaiknál megismétlődik az ő esetük, elhatározták, hogy Jánosnak új házat vesznek. Az elhatározást tett követte, és megvették a volt Dombi házat (ma Rákóczi u.72.).

Utad 1902 október 22

Élettárs

Harrányi Anna
Gyuvancsok

x. Sárdinec János
névénél Harrányi Anna
Gyuvancsok

x. Harrányi Anna

névénél
Harrányi Anna

Lomnics Juli

Sárdinec János Marcin született Bodvicán, 1874-ben. A szülők segítségével megvásárolt házban, új családot alapítva, feleségül vette a csicsói pintér Katalint, hogy együtt kezdjék létük megalapozását, új gazdaságuk kialakítását. A szülőktől jussolt földek, szőlő birtoklása révén, a fertályos gazdák közt tartották számon, az ifjabb Sárdinec Marcint.

A házasságból két gyermek született: Teréz (Teta) és János. Ám az ifjú feleség és anya, rövidesen elhalálozott. János gazda másodszor is megnősült, feleségnek hozta Varga Rozáliát, akivel már korábban is kapcsolatban volt, és akinek ugyancsak volt már egy Margit nevű leánygyermek. Ez a János nem nagyon szerette a mezőgazdasági munkát, ezért fiatalon munkára fogta a fiát. Ő maga inkább a szőlőben szeretett tevékenykedni, és szívesen fogadott látogatókat is, akikkel elborozgatott. Megrögzött ténykedése volt, hogy egy-két pintesnél, esetleg demizsonnál több bort soha nem hozott haza, inkább télen-nyáron, hóban-sárban gyalogolta meg a kilométert, pár liter borért.

Az ifjabb János, aki 1906-ban született, jól ellátta a gazdaságot, de emellett még fuvarozott, mint abban az időben sok bodvicai gazdaember is. Katona nem volt, így a II. világháborút is itthon vészelte át. 1930-ban nősült,

feleségül véve a segesdi Rákár család, Anna nevű leányát. A házasságból két gyermek született: Valéria, és a már ki tudja hányadik János. A lány, férje révén már más néven szerepel. János agglegényként éli még mindennapjait, de utódja már nem lesz, így a Marcinok ezen ága kihalóban van.

Sárdinec János Marcin és pincéje, vikendezőkkel

Sárdinec István, János és Anna fiatalabbik fia, az egykor közös ház örököse, Bodvicán született 1877-ben. Az első időkben, szüleivel még együtt dolgoztak a gazdaságban. Ahogy a szülők idősödtek, mindjobban István irányítása alá került a gazdaság. Bodvicán, a tehetősebb gazdák közt tartották számon őket.

István megházasodván, feleséget hozott a házhoz, Gasparics Anna, bodvicai leány személyében. Mint általában, itt is hamarosan jött az utód, ifjabb Sárdinec István Marcin. Aztán alig volt pár esztendő, mikor az apának be kellett

vonulni – az első világháború miatt – katonai szolgálatra, hogy hol, melyik fronton szolgált, senki nem tudta megmondani. Katonáskodás közben, valószínű, szabadságolták egy időre, mert még a háború alatt megszületett leánygyermekük, Gizella.

A háború után folytatódott a gazdaság erősítése. A két Istvánt, de különösen a fiatalabbat, rátartisága miatt, nem nagyon kedvelték Bodvicán. A két István azzal is büszkélkedett, hogy istállóikban voltak az állami méntelep apaállatai elhelyezve. Büszkén ültek a nyeregben, míg jártatták az állatokat. Közben Gizella lányuk férjhez ment, István pedig megházasodott, feleségül véve a toponári Kula Máriát. A fiatalasszony egy leánygyermeknek, Magdolnának adott életet, majd ismeretlen kór következtében, rövid időn belül elhalálozott. A toponári nagymama költözött egy időre a Sárdinec házhoz, hogy a kis unokát nevelje.

Az idősebb István, 1955. évi elhalálózása folytán, a gazdaság minden gondja, fiára nehezedett, a gondok megosztása miatt újra nőült, s most Zalából hozott feleséget, Kovacsics Katalin személyében. E második házasságból gyermek nem született, a mostoha nevelte egészen férjhez menéséig, Magdolnát.

István gazdaságának a második világháború utáni Tsz-esítés vetett véget, mivel földeket, állatokat be kellett adni a közösbe. Idősebb korára bélműtéten esett keresztül, s ezután már inkább csak könnyebb munkát vállalhatott. A szőlő munkáinak nagy részét is a feleség, meg segítégek végezték. A feleség elhalálózása után, a házat Magdolna Pécsen élő fia örökölte,

Sárdinec István Marcin az Állami mént mutatja be

aki aztán gyorsan meg is vált örökségétől, s ezzel megszűnt a Sárdinec Marcin ezen ága létezni, Bodvicán.

Sárdinec Mihály Marcin 1855-ben született, még Gráblikban (ma Tánicsics Mihály utca), az ősi Sárdinec házban. 1868-ban Mihály már bíró, Bodvicán. Ide hozta feleségül Sárdinec János feleségének húgát, Julit, s még itt született két gyermekük is. Az elsőszülött, csecsemőkorban elhalálozott, a második fiú, Ferenc, aki 1889-ben, az utolsó lett, mert több gyermekük nem született.

1891-ben, bátyjával, Jánossal megvásárolták a már említett Kappant – féle házat, és itt éltek közös konyhán, évekig. 1910-ben, a telek déli felén építkezésbe fogtak, s 1911-re felépült Bodvicán Sárdinec Mihály egyik legkiemelkedőbb háza. A következő években ugyancsak korszerű gazdasági épületek is épültek. Jelentős lett Mihály gazdasága.

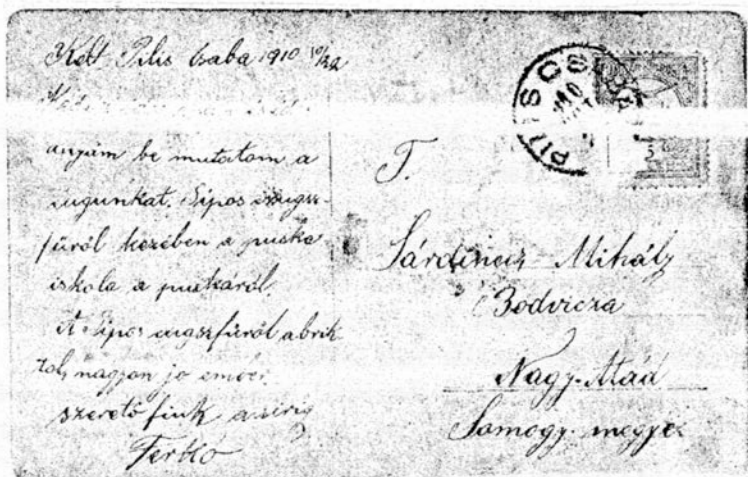
1910-ben a fiút, Ferencet, behívták tényleges katonai szolgálatra, Piliscsabára, a még akkor osztrák-magyar, közös csapattesthez. Íme, két másolat, az eredeti fotókról.

Mit írhat egy újonc a szüleinek? Csak azt, hogy jól van, jól bánnak vele, s a cugszfűrer úr jó ember. Főként, ha otthonról sűrűn érkezik a csomag.

A kiképzés után már könnyebb a helyzet, elviselhetőbb a katonaélet, könnyebben telik a két esztendő.

Sárdinec Ferenc 1910.

Levél a szülőkhöz

Az 1910-es évek elejére Sárdinec Mihály gazdaságilag megerősödött. Mire fia leszerelt, már gondolhatott a jövőre is. Az új házba új menyecske kell!- mondogatta. S addig mondogatta, mígnem a katonaidőt letöltött Ferenc, 1913-ban, 24 évesen házasságot kötött – az ugyancsak jómódú Hoboli család, Anna nevű leányával. Nem szerelmi frigy volt, úgy ajánlották a menyasszonyt, mégis megértő, együtt érző család lett belőle. Így várhatóan, nemcsak a család növekedett egy személlyel, hanem a vagyon is jócskán gyarapodott, s ez jelentős tényező volt abban az időben.

A fejlődést a Sárdinec családnál is az 1914-ben kitört első világháború megállította. Ferencet, sok hasonló korú társával – már 1914-ben a frontra vitték. Az 1915-ben született kis Ferenc világra jöttének híre az apát már orosz hadifogságban találja. Mint hadifogoly, éveken keresztül dolgozott orosz parasztek birtokain, ahonnan a férfiakat ugyancsak a háborúba vitték. Megszenvetve a szibériai teleket is, bár a fronton kapott tüdőlövése begyógyult, nem maradt nyomtalanul a szibériai hidegek hatása. A hadifogság egyedüli előnye, hogy jól elsajátította az orosz nyelvet, de

ennek nem sok hasznát vette, 1918-bani hazakerülése után. Hazatérve találkozik először az immár három esztendő betöltött fiával.

Érthetően nagy volt az öröm, hogy ismét együtt a család. A kis Ferkó, a pillanatnyi idegenkedés után, ügyesen mászott apja nyakába, térdére, lovagolni. Az aggódó feleség is boldogan bújt férje mellé.

Pár hónap elég volt, hogy Ferenc ismét beleélje magát az itthoni szokásmódba, a kialakult helyzetbe. Az ország életében zavaros idők következtek: Őszirozsás forradalom, kommün, melyeket ő már a hadifogság idején átélt, nem rendítették meg.

Családjáért, gazdaságáért teljes odaadással dolgozott. Mire konszolidálódott a helyzet, ő már saját maga urának érezte magát. A szülők elöregedvén, úgy érezték, át kell adni a gazdálkodás gyepőlőjét a fiataloknak. Előbb Mihály, majd 1920-ban Juli is, ajándékozással adják fiuknak összes vagyonukat. (Ajándékozási szerződés 1920- ból, az unoka birtokában.

Ifjabb Sárdinec családot ez évben újabb nagy öröm éri: megszületik második gyermekként leányuk, Margit. A már önállósult család nagy ambícióval fog hozzá a gazdaság további gyarapításához.

Ferenc jó érzékkel ismerte fel a fejlesztés lehetőségeit, melyet az állattenyésztésben látott megvalósíthatónak. Felismerte, hogy ebben van a fejlődés kulcsa. Több állat tartásához több föld is kell. Ezért már 1925-ben földeket vásárolt. (Lásd: Szulák-Sárdinec adásvételi szerződés, az unoka birtokában).

1925-ben elhunyt Mihály, majd Juli is követte férjét a bodvicai temetőbe.

Újabb földek, rétek és legelőjog vásárlása révén, a harmincas évekre ez a Sárdinec Marcin a legvagyonosabb család Bodvicán. Istállójában az igáslovak mellett pompás növendékcsikók, több fejű tehén, számos növendékállat van.

A sertésólban anyakocák, növendékek népes csapata gazdagítja a porta állományát. Baromfinak se szeri, se száma, jut a fazékba is, a kereskedőnek is.

Szépen virágozik a gazdaság, közben a gyermekek az elemi iskolát járják. Negyedik után Ferencet polgáriba adják, ám a fiúnak nem nagyon tetszett ez az iskola, valószínű, a tanulás sem. Így a két polgári elvégzése után kimaradt az iskolából, s a szülőkkel a mezőn tevékenykedett.

Az ifjú Ferenc apja nyomdokain kívánt haladni, gazdálkodásban, életvitelben egyaránt, bár, egy kis rátartóság sem hiányzott belőle, amit valószínűleg vagyoni helyzetük is ösztökélt. A gazdaság növekedése mellett a munkáskezek is szaporodtak, mert a gyerekek, kikerülve az iskolából, részeseivé váltak a mezőgazdasági munkáknak is. Mégsem bírt már minden munkával a család. A kapálás nagy részét napszámosok végezték, a gabona felét képes aratók aratták. Fogatos munkákra, az állatok gondozására állandó cselédkönyves szolgálényt fogadott.

Az idő haladtával legénysorba serdülő ifjabb Ferenc, nem kis büszkeséggel számított a vagyon révén arra, hogy egykor ő lesz a falu első embere, hiszen a vagyon nagyobbik hányadának várományosa volt. A harmincas évek második felében, mikor besorozták, majd behívták tényleges katonai szolgálatra, büszkén öltötte magára a magyar honvédség egyenruháját. Két évet szolgált dunántúli városokban, s gyakran látogatott haza, egy ilyen alkalommal készült a következő oldali fotó is.

Úgy látszott, minden a legjobb kerékvágásban halad, a család további boldogulásának útján, amikor Bodvicát is elérte a II. világháború előjelének szele. Gyakran hívtak be tartalékosokat. Ilyenkor itt is nyüzsgöttek a nagyobb házakhoz elszállásolt katonák. Itteni fiatalokat, köztük Ferencet is, az ország különböző részein levő, más csapatokhoz hívták be.

Sárdinec Ferenc Marcin
1937

Ferenc még 1939-ben leszerelt, de hamarosan újra jött a behívó, hogy a felvidéki, erdélyi, délvidéki bevonulások, majd a szovjet frontra való vezénylésben részt vegyen.

A család további életét, majd tragédiáit munkám végén folytatom, mely antológiában is, „A mankós ember” címmel megjelent (Lásd: Nagyatádi Múzeum).

Sárdinec Márkók

Ősük valószínű, a Sárdinec Márton famíliának, egy Márkó keresztnévre hallgató férfitagja lehetett. A Márkó keresztnév, a XVIII. – XIX. Században gyakran olvasható, egyházi dokumentumokban. Erre enged következtetni, hogy a Sárdinec Marcinok és Márkók későbbi utódai is tartották a rokoni kapcsolatokat. Hogy hány Márkó generáció váltotta egymást, megállapítani nem lehet.

Az első, ismert Sárdinec Márkó, az 1850-es évek körül született, Sárdinec József Márkó, zsellércsalád

gyermekéként. Szülőházuk, az akkor még csak Bodvicának nevezett utcásor nyugati oldalán (Atád felől jövet, első ház volt. Ma Rákóczi u.l. szám.) Ez a Sárdinec Márkó még iskolába nem járhatott, mert ekkor még Bodvicán iskola nem volt. Hogy katonaként szolgált-e az osztrák magyar hadseregben, nem tudni.

Megházasodott, a ma élő utód szerint két nagymamát emlegettek, - Jankovics Éva, és Odabasics Julianna néven – de, hogy melyik lehetett az igazi feleség, már megmondani nem tudta. E családnak két fiú-, és négy leánygyermek született. A lányokról csak annyit, hogy férjhez mentek.

Ifjabb Sárdinec József Márkó, 1876-ban született Bodvicán, a szülői házban. Ő már kijárta a hat elemet, Bodvicán. Legénysor után, tényleges katonaként a pécsi huszárezrednél szolgált, már, mint házasember, mert a katonaság előtt megházasodott, feleségül véve az ugyancsak bodvicai Szani Máriát. (Két fotó a huszárról és a házaspárról).

Sárdinec József, a huszár

Mint huszár, megjárta az első világháború frontjait. Leszerelése után elszegődött uradalmi cselédnek. 1922-ben telket igényelt és kapott a kivadári úton (ma Szigetvári utca), és házat építtettek rá. A család bő gyermekáldása, három fiú, három lány. Szülőknek, gyermekeknek bőven jutott a nélkülözésből.

Gyermekeket iskolába járatni, mindennapi élelmet biztosítani, s kölcsönt fizetni, nagy feladat napszámbérből. Aztán jött a tragédia!

Sárdinec József, feleségével

József sorsa élete teljében, tragikusan végződött: 1926-ban, 52 évesen, téli fairtás közben fa dőlt rá, és ennek következtében életét veszítette. A család megélhetését, a gyermekek nevelését továbbiakban az édesanyának kellett biztosítania, de ennek előteremtésében a nagyobb gyermekeknek is korán kijutott. Az iskola elhagyása után azonnal munkát kellett keresniük. Így éltek, szűkösen, mikor kitört a II. világháború. Két fiú, József és Imre, hősi halált haltak. A lányok férjhez mentek. A családi ház örököse, a legkisebb lány, Erzsébet lett. Férjével még átalakították, modernizálták az örökölt házat, aztán a férj itt is megtért pihenni az örökös nyugóhelyre, a bodvicai temetőbe. A családi házban a feleség él, unokáival. Úgy látszik, férjek vonatkozásában ez a család nem éppen szerencsés.

De térjünk rá a családban maradt fiúra, mint a Sárdinec Márkó név továbbvivőjére.

Sárdinec János Márkó, 1916-ban született, Bodvicán. A hat elemet, majd a kötelező leventeidőt Ruttner Andor oktatása és irányítása alatt végezte. Mint iskolából kikerült fiatal férfi, kilenc évet dolgozott a Mándi uraság halgazdaságának göröndi telepén, mint kocsis. Még a katonaság előtt megházasodott, feleségül véve Szentkirályi Juliannát, hogy vele kezdje el a nagybetűs életet.

Egy év sem telt el, megszületett első gyermekük, mint az lenni szokott fiatal házasoknál. Már családos apaként öltötte magára a magyar hadsereg katonai egyenruháját. Nagyatádon és Kaposváron szolgálta le a tényleges katonaidőt, majd részt vett a délvidéki bevonuláson, Zombor környékén. Hazatérve onnét, leszerelt. Frontra nem került. A többgyermekes családapát felmentették a háborús szolgálat alól.

A háború utáni földosztás révén Újkuton, 20 kh. földet juttattak részére. Újkuton házat építettek, s ott gazdálkodtak 18 éven keresztül, úgy, hogy az igavonó hiányt napszámberrel pótolta. Közben sorban születtek a gyermekek is. Tizennyolc évi újkuti tartózkodás után a házat eladták, a földeket a T sz.-re hagyva, házat vettek Bodvicán, s áttelepültek (ma Rákóczi u 1. sz.). Később ezt a házat lebontották, s a kornak megfelelő épületet építettek. Itt kell megemlíteni, hogy a házaspár kilenc gyermeknek adott

életet, s nevelt fel. Ezek születési sorrendje a következő: János 1936, István 1937, Mária 1943, Imre 1945, József 1947, Erzsébet 1949, György 1954, Magdolna 1956. A gyermekek, négy fiú, négy leány, felnöve, mint férjek, ill. feleségek, ma is élnek, egy fiú, György felnőtt korban elhalálozott. De azt is érdemes megemlíteni, hogy e házaspárnak húsz unokája és dédunokája van. Ami egy kicsit elszomorító, hogy csak két fiú, János és József egy-egy fiú utódja viszi tovább a Sárdinec nevet. Az idősödő házaspár a nyolc gyermek önállóvá válása után a bodvicai szőlőben vett egy ültetvényt, s ezt gondozva élték napjaikat, a termelt jóízű bortól néha nótára is fakadva. Mozgalmas munkásélete mellett elismerésre méltó a hagyománytisztelete. Hosszú éveken keresztül, karácsonyeste, ő emlékeztette Bodvica lakóit – túlköléssel, ostordurrogatással – Jézus születésnapjának eljöttét ünnepelni. De még meg kell említeni seprőfonó és kosárkötő tudományát is. Hol tanulta? Nem tudom! Bizonyára önszorgalma készítette arra, hogy a téli időszakban, ezek megtanulásával és folytatásával is hozzájáruljon a nagy asztal köré ülő gyereksereg mindennapjainak ellátásához. 83 évesen aztán, 1999-ben, megtért pihenni ősei birodalmába, a bodvicai temetőbe. A vidám természetű Juliska néni még ma is élvezi a gyermekek, unokák, dédunokák szeretetét, és – ma már az idősek klubjának rendszeres látogatója – az idősek részére szervezett zenés összejöveteleken, néhány fordulóra még bemutatja fiatalkori tánctudományának szépségeit.

Sárdinec István Márkó 1892-ben született Bodvicán, József testvére. Fiatalon kivándorolt Amerikába, hogy onnét meggazdagodva térhessen haza. Az első világháború azonban közbeszólt. A háború után meg már nem volt lehetőség a visszatérésre. Megnősült, feleségül véve Horváth Annát, hogy pár hold földjükön gazdálkodjanak. Grábliki házukat már a századelőn cseréptetőre cserélték.

Két gyermekük született, Mária és János, az elemi Bodvicán végezték. Jánost az elemi után polgárba írták, ennek elvégzése után borbélytanuló, majd segéd lett. Mária férjhez ment. István gazda, a gazdaság mellett fuvarozott is, mellékesen nem vetette meg az italozást, s ennek esett áldozatául. Ilyen italosan ment istállójába, s az egyik ló agyonrúgta. Fiatalon, negyvennyolc éves korban érte a tragédia, a halál.

Sok mendemonda keringett halálával kapcsolatosan, de ezek szóbeszéd határán mozogtak. De meg kell említeni a borbély János ténykedését a helytörténeti anyagok gyűjtése területén, sok értékes, régen használatos emléket adott át a Megyei Múzeumnak is. A család utódai már mind elköltöztek Nagyatádról, Bodvicáról, csak az elődök sírját járnak vissza még gondolni.

Sárdinec Sutinák

Sárdinec János Sutina. Valószínű, az 1860-as években született az grábliki ház és a földek tulajdonosa. Születését pontosan megállapítani nem tudtam, arra az utódok sem tudtak egyértelmű választ adni. Az viszont tény, hogy három fiú utóda is született.

Sárdinec Imre Sutina született 1882-ben, aki elhagyva az ősi fészket, a falu főutcájában szerzett magának házat. Ez a Sárdinec Sutina, a felnőttkor közepén, 47 évesen elhagyva a földi világot, halt meg. Egy leánygyermek született. Leánya férjhez ment, és az unokák, már más néven képviselik a család bodvicai létét. A pár hold földön gazdálkodó Imre,

mint oly sokan Bodvicán, uradalmi kepésaratóként, napszámosként egészítette ki a föld adta jövedelmet. Az utódoknak emlékként még fényképe sem maradt, ezért krónikámban felesége képviseli a Sárdinec családot.

Sárdinec János Sutina született 1886-ban, egy ideig Imre testvérével laktak közös házban, majd fiatalon Amerikába vándorolt, a jobb megélhetés reményében. Ám terve meghiúsult, mert kitört az első világháború, s mint hadkötelest, hazaparancsolták. Frontra került, majd több éven át hadifogság következett. A Sárdinec-ági familiából származó feleségével, a fogságból történt hazatérése után, a temető utcában (ma Béke utca) laktak. A házat csere útján szerezték. Pár hold földön gazdálkodtak, szerény és takarékos életet folytattak. (Szülői ajánlatra, e családot választottam bérmaszülőknék. A szerző megjegyzése). Egy gyermekük született, Péter, aki az elemi elvégzése után borbély tanuló lett, majd hosszú évtizedeken keresztül Bodvica borbélymestere volt. Előbb János, majd a felesége tért örök nyugalomra a bodvicai temetőben. Péter a második világháborúban hadirokkanttá vált – egyik lábát elvesztette – de múltákkal is folytatta mesterségét. Később házat cserélve, a Rákóczi utcába költöztek (Rákóczi u. 54.). Feleségével, Lesnyák Margittal, két leánygyermekük született, így férfiutód hiányában a Sárdinec név viselői megszűntek.

Sárdinec György Sutina, Imre és János testvére, 1888-ban született, Bodvicán. Fiatalon Budapestre került, ott alapított családot. Ott ment nyugdíjba is. Két gyermekük született, de ők már nem tartották a kapcsolatot elődeikkel. György azonban haláláig hű maradt a bodvicai Sárdinecekhez, bizonyítja a rokonoknál hagyott fényképe, melyet itt bemutatunk.

Özv. Sárdinec Imréné Sutina

Sárdinec János Sutina

Sárdinec György Sutina

Sárdinec János Sutina az 1860-as évek táján született. Őse az egyik 1848-as szabadságharc idején, Bodvicán összeírt Sárdinec János lehetett. Írásos emlékek erről nem maradtak fenn, de tény, hogy a folytonosan következő családok mindegyikében egy-egy fiú utód a paraszti gazdálkodást folytatta. Így érhetünk el a ma élő Sárdinec János Sutinához, aki 1885-ben született Bodvicán, feleségével, Vidák Terézszel,

egyfertályos gazda Gráblikban (ma Táncsics utca). Zsúptető házuk az elsők között épült, a Sárdinec Marcinok szomszédságában. Földjeiket a család két lányával, Annával és Máriával munkálták. Később a nagylánnyá vált Annához benősült Ágoston János, ugyancsak bodvicai parasztfiatal. Bár nekik is, és a később férjhez ment Máriának is született fiúgyermek, de ők már nem a Sárdinec nevet viselik. Tehát a családi név ezen ága így megszakadt.

Legnépesebb Sárdinec família, megjelenésük Bodvicán, valószínű, a Sárdinec Marcinokkal egyidős.

Sárdinec Sutina család

Még egy Sárdinec János Sutina

Első ismert Sutina, a fundálisban szereplő Sárdinec János, az 1848-ban összeírt két János egyike. Ennek a Sárdinec Jánosnak – aki nő Kovacsics Máriával – született István nevű gyermeke 1865. szeptember 8.-án. Valószínű, hogy a birtok közben osztódott a felnövő utódok között, s fertályos, félfertályos, esetleg zsellérekévé váltak. Így fordult elő, hogy mire István munkaképes felnőtt lett, az ősi birtokból már nem sok jutott neki. Talán csak egy ház, melyben ő is megalapozhatta jövő generációját.

Magyarosított Sárdinecek

Sárdinec István Sutina született 1865-ben, Bodvicán. Egy családi ház és másfél hold föld tulajdonosa. Házasságot kötött az 1886. augusztus 18-án született Herbán János és Horváth Anna, Anna nevű leányával. A megélhetést nem biztosította a kevéske föld, ezért munkát keresett Nagyatádon. A Magyar Posta nagyatádi fiókjánál talált munkakört. Ott dolgozott éveken keresztül, s eközben születtek meg gyermekeik. Valószínű, a posta főnökségének hatására magyarosított. Így lett 1898. június 30-i belügyminisztériumi határozattal Sárdinec Istvánból Sárdi István, s a még Sárdinecként született gyermekek is Sárdi vezetéknevűek.

A gyermekek születési sorrendje:

1. Anna 1890 márc. 14. Meghalt április 22-én
2. Károly 1893. március 17.
3. Lajos 1897. szeptember 28.
4. Mária 1905. szeptember 9.
5. József 1908. október 28.

A négy élő gyermek az elemi iskolát Bodvicán végezte el. Károly már ott kitűnt szorgalmával, tanulmányi eredményével, ezért tanítója, Gubián Lajos javaslatára, a negyedik osztályt befejezve, a nagyatádi polgári iskolába írták be. Ezen időszakról egy szájhagyományi emlék:

Károly lehetett harmadik polgárista, mikor a nemrég épült artézi gyógyfürdő bejáratához gyermekszobrokat mintáztak. Az egyik szobrot Sárdi Károlyról mintázták meg. (Mondja ifjabb Sárdi István, édesapja elmondása nyomán).

Károly a polgárit is jeles eredménnyel végezte. Tehát nem véletlen, hogy tanárai a szülőket arra ösztönözték, küldjék magasabb iskolába a fiút. Az apa ekkor már, betegsége folytán nyugdíjas volt, így érthető nehéz anyagi

helyzetük. Sárdinec Pál, községi bíró által, 1910. június 1.-én kiállított szegénységi bizonyítvánnyal jelentek meg a csurgói tanítóképző igazgatóságán, Károly felvételét kérve. Felvették, így lett Károly kollégista, és tanítóképzői diák, az 1909-1910-es iskolai tanévben.

Közben a két fiatalabb fiú is elvégezte a hat elemi, és ipari tanulónak álltak. Lajos szabóságot, József asztalosmesterséget tanult.

Károly szorgalmával és tanulmányi eredményeivel, ott is kivívta tanárai elismerését. Szinte minden vizsgája alkalmával jutalomban részesült. 1914-ben kitűnő eredménnyel végezte el a kántortanítói iskola negyedik osztályát. Ugyanezen év június 30.-al megkapta az elemi népiskolai tanító oklevelet.

Közben kitört az első világháború! Sok fiatal, köztük tanító is a frontra került. Károlyt sem tényleges, sem hadi szolgálatra nem hívták be, ezért 1914. dec. 7-vel kinevezték berzencei tanítónak. 1915-től a háromfai diákok tanítója, négy év után visszakerült Berzencére. 1924. szeptember 1.-től Görgetegen kántortanító. Az itt töltött második évben, 1925. február 11-én megnősült, feleségül véve az 1906-ban született Horváth Terézia, 19 éves leányt. A házasságkötés tényét a komlósi plébániahivatal anyakönyvezte. Ugyanezen évben, 59 éves korában elhunyt édesapja, Sárdi István. Következő kántortanítói munkahely, 1927-től 1941-ig Somogytarnóca. Itt született két gyermekük, Magdolna 1929-ben, és István 1931-ben. Az ott töltött évek alatt, 1931-ben meghalt a Bodvicán élő leánytestvére, a 25 éves Mária. A temetésre, mint gyermek, emlékezem, menyasszonyi ruhában, bodvicai fiatalok kísérték utolsó útjára, koszorúslányi ruhában. (A szerző).

A 14 évi somogytarnócai tanítóskodás után, a már családossá vált Sárdi Károlyt, új munkahelyekre irányították. 1941 és 1953 között három helyen is tanított: Hercegfalván,

Iharosban és Bolhón. Majd két évre ismét a háromfai diákok tanítója lett.

Ez idő alatt halt meg a Bodvicán élő édesanyja, 1949-ben. Magára maradt a vele élő Lajos fia, aki 1955. szept. 2.-án, önkézevel vetett véget életének.

1956-ban lehetősége nyílt, hogy szept.1.-vel szülőfalujába, Bodvicára helyezték, az ott még működő alsó tagozatos tanítói munkahely betöltésére, ahol csak egy évig taníthatott, mert a következő tanítási évre a bodvicai iskola működését megszüntették.

Az éppen 60 év korhatárt elérő Sárdi Károlyt pedig nyugdíjazták. Az eléggé rideg tartalmú felmondási levél nem tükrözött elismerést, a több évtizedes oktatási ténykedéséről. Nem úgy a szakszervezet, aki 1957. augusztusi levelében, szép szavakkal emlékezett meg tanítói munkásságáról.

A nyugalmazott tanító egy ideig még a szolgálati lakásban lakott, de mivel testvére, József nem tartott igényt az ősi lakásra, ezért a szolgálati lakást feladva, Károly és családja beköltözött az egy ideje lakatlanul álló, elhagyott családi házba, annak tatarozása után. Ott írta meg első monográfiáját, ami aztán élete végéig íróasztalában maradt. Sok értékes emléket hagyott hátra, melyet fia, István által megőrizve, használtam fel, Bodvica történetének megírásakor.

Gondozásra várva, az idős szülők, családi házukat eladva, a fiúkhoz költöztek Székesfehérvárra, ott éltek le utolsó éveiket, majd eltemetve leányukat ők is követték őt 1981-ben bekövetkezett halálukkal. Köszönet Sárdi Istvánnak az értékes dokumentumok megőrzéséért, - amelyet itt közreadtam – és a Sárdinec Sutina családdal máig fenntartott rokoni kapcsolat megőrzéséért.

Magyarosított Sárdinec Sutinák

Sárdinec József Sutina, valószínű, János testvére, az 1860-as évtizedben született Bodvicán. Mivel a szülők már kijelölték a gazdaság folytatóját, János fiúk személyében, így Józsefet ipari tanulónak szánták. Így lett Sárdinec József csizmadia tanuló, majd mester, Nagyatádon. Ott szerzett lakást, alapított családot, feleségül véve Hegedűs Annát, egy bodvicai földműves család leányát. A szorgalmas nagyatádi családnak a Kossuth utcában volt lakása, műhelye és üzlete. Ez a Sárdinec József még szoros kapcsolatban állt a bodvicai famíliaival. Három fiúgyermekük a József, a Ferenc és a Sándor nevet kapta a keresztségben.

Sárdinec József

Sárdinec József 1881-ben született, Nagyatádon. Az elemi iskola elvégzése után szíjgyártó mesterséget tanult. Részesen volt az első világháborúnak. Ám előtte már megnősült, feleségül véve Szabó Anna leányzót. A háború után az utcafronton szíjgyártó műhelyt és üzletet nyitott. Mestersége révén, szoros kapcsolatot tartott a lótarató gazdákkal, de különösen a parasztgazdákkal. Később maga is szőlőt vásárolt, a bodvicai Sárdinectől, aki Bakházára nősült.

A családban egy fiú és egy leánygyermek született. Az ifjabb József, az elemi és négy polgári elvégzése után,

kereskedőnek tanult, a lány férjhez ment. A két háború között a Sárdinec nevet, magyarosítás folytán Sárdira változtatták. Családi házuk helyén ma emeletes ház van, földszinti üzletekkel. A rokoni kapcsolatokat a Sárdinec Sutina famíliával áptolták. Ma már csak Sárdi néven ismerik az utódokat. Józsefnek és feleségének egy fiúgyermekük született.

Sárdinec Ferenc, József testvére, 1883-ban született, Nagyatádon. Már az elemi iskolában megmutatkozott különös rajztehetsége.

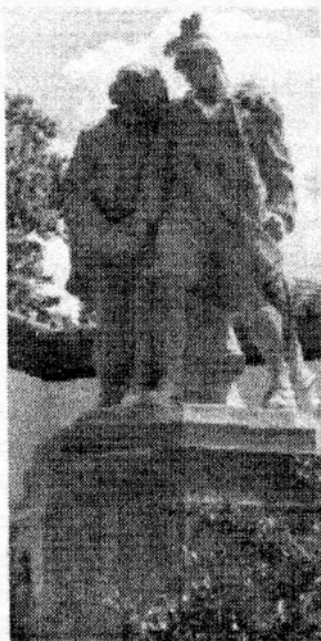
A szülők, méltányolva gyermekük tehetségét, tovább taníttatták. Képzőművészeti főiskolán, Budapesten szerzett tanári diplomát. Fialtanárként Nyitrára (ma Szlovákia) került. Szülőföldtől távol, kezdő fizetéssel, rossz körülmények között élve szerzett, lábfagyás miatt, életem keresztül tartó rokkantságot. Gyötörte a honvágy, a

szülőföld hiánya, s amikor megtudta, hogy Nagyatádon megkezdődött a polgári iskolai oktatás, pályázatot küldött, és nyert. Hazajött szülőföldjére, a szülői házhoz, bár botozva járt, de boldog volt. Rajzra, kézimunkára és mezőgazdasági ismeretekre tanította diákjait. Szerette tanulóit, még anyagilag is segítette a szegény sorsú, de tehetséges gyermekeket, rajz és kézimunkaeszközöket vett nekik. Sohasem felejttem el szavait, mikor engem is beírtak a polgárba "Nos, fiam, mától kezdve már a polgári iskola növendékei közé tartozol" – Vállamra téve kezeit, így

Sárdinec Ferenc

folytatta: „Ez nem csak dicsőség, de kötelezettségekkel is jár.”

Hősi emlékmű

leányának emlékművét, mely a lábodi református temetőben, sírhelyére lett felállítva. (Talán még ma is áll az emlékmű). Ő tervezte, dr. Beleznai József „Kamillák a sarlóm alól” c. verseskötetének borítóját. De számos kispasztikát is alkotott, melyeknek néhány darabja ma is fellelhető az utódoknál.

Ő is magyarosított Sárdi névre, mint testvérei, de lélekben mindvégig Sárdinec maradt. Családot nem alapított. Agglegényként mindvégig Sándor öccse házában élt, ők gondoskodtak ellátásáról is. Valószínűleg túlterheltsége, de nem utolsó sorban a Nyitrán szerzett betegsége is hozzájárult, hogy 1940-ben, 57 évesen, örökre itt hagyta rokonait, diákjait. Amint fentebb már leírtam magyarosított Sárdira, de a valóságban mindig csak Sárdinec tanár úr maradt.

A tanár úr fáradhatatlan szorgalommal dolgozott. A polgári iskolai feladatok mellett, tanított az ipari iskolában is. Hódolt művészi szenvedélyének, rajzolt, alkotott. Legkimagaslóbb alkotása a nagyatádi hősök emlékére tervezett, első világháborús emlékmű. Egy krónikás így jellemezte születésének 110 éves évfordulóján, megemlékezését: „A gyógyfürdő mellett áll Nagyatádon, az első világháború 102 hősi halottjának emlékműve. Ő tervezte az 1924-ben felállított szobrot”. Ő tervezte Bánki Mihály uraság, elhunyt

Sárdinec Sárdi Sándor

Sárdi Sándor, a legfiatalabb testvér, 1885-ben született, Nagyatádon. Apja mesterségét örökölte, illetve tanulta ki, és folytatta évtizedeken keresztül, Nagyatádon. Részesese volt az első világháborúnak. Bár előtte megnősült, feleségül véve Szabó Máriát. A háború után a Petőfi utcai zártkapus házban műhelye volt, és üzletet nyitott. Ott vette fel a megrendeléseket, méreteket. De ott készültek a helyben, vásárokon eladott lábbelik is. A jó nevű mester, segédeivel vásárokra járt, bő áruválasztékkal.

Fénylett a sok lábbeli az állványokon és az eladók kezében, amint ajánlották portékájukat. A község elismert polgára volt Sárdi Sándor, egy időben a nagyközség bírójává is megválasztották. Három fia született a családnak. Az elsőszülött, Sándor, tanítónak tanult, nagybátyja javaslatára, Ferenc és Béla a kereskedő szakmát választotta.

Az apa elhalálózása után, a felesége bőráru üzletet nyitott a Baross utcában, melyet még huzamos ideig üzemeltettek, mígnem ő is megtért pihenni férje mellé az atádi temetőbe. Mindhárom fiú csak leánygyermekeket hagyott örökösként, így ezen Sárdinec Sárdi ág is kihalóban van.

Az utódokat már csak Sárdi néven említik, és a rokon Sárdinec Sutinák is feledésbe merültek.

Sárdinec Palimiska

Sárdinec Mihály Palimiska, született 1898-ban. Valószínű, hogy a Sutina ág leszármazottja. Az elemi iskola elvégzése után a nagyatádi polgári iskola tanulója lett. A polgári befejezése után a MÁV-hoz szegődött. Tervei valószínű, nem sikerültek, mert pár év múlva, a vasutat otthagyva, az örökölt fél fertályon (3 kh.) kezdett gazdálkodni. Ez viszont nem biztosított gondtalan megélhetést, ezért az 1920-as évek második felében, saját házában, vegyes kereskedést nyitott. A gyermektelen házaspár (feleség Rezsonya Anna) kettős életet élt. Ha a gazda a mezőn dolgozott, a feleség szolgált ki az üzletben, és fordítva. Később, egészségügyi okokból az üzletet be kellett zárni. Mihály bácsi ezután a falu harangozója lett. Idős korában is szeretett olvasni. Tsz-tag lett, de onnét jövedelmet nem várhatott. Nagyon szerényen éltek. Utódaik nem maradtak, kis vagyonukat rokonok örökölték.

Sárdinec Ferenc 1917-ben született Bodvicán. Itt csak Paliferinek emlegették. Valószínű, Mihály testvérének a fia, aki korán elhalt. A feleség, Dombi Tera, másodszor is férjhez ment, de az új férjnek nem kellett a mostohafiú. Nagyszülei, a dombi házaspár vette magához, nevelte, taníttatta, s tanítóként vonult be katonának. Hősi halált halt a Kárpátok körüli harcokban, 1944-ben.

Sárdinec Ágiak

Sárdinec József Ági, született Bodvicán, 1864-ben. Az Ági famíliához tartozott, de Bodvicán csak Kispapa feleségeként, Kismama néven emlegették. Cseréptetős házuk Bodvicán (ma Rákóczi utca 57. sz.) alatt volt. Gyermektelen házaspárként élték életüket. Szülőjük volt a bodvicai

szőlőhegyen, melyet maguk műveltek, pár hold föld pedig a kivadári dűlőben, ezt bérbe adták.

Idősebb korukban házra, szőlőre, földekre eltartási szerződést kötöttek a Portig családdal, pár év múlva azonban ezt – minden joggal és kötelezettséggel – átadták Poór Vendel és családjának. Ők halálukig ellátták az idős házaspár gondozását. Hegedűs Jánosné, Poór Rozália elmondása szerint, esküvőjükön Kispapa nagyon szép felköszöntőt mondott. Ilyet ma már nem ismernek környékünkön, még az idősebbek sem.

Sárdinec Ferenc Ági fentebb írt József testvére, 1868-ban született Bodvicán. Nagyatád-Jánosmajorból (Kiserdő) hozott feleséget magának, Budai Mária személyében. Ebből ered az Ági ragadványnév. Korábbi grábliki zsúptetős házukat, már a századelőn cseréptetősre cserélték, úgy, hogy a régi pitvaros jelleg megmaradt. A család bő gyermekáldása – három fiú, négy leány – révén, a pár hold föld kevésnek bizonyult a megélhetéshez, ezért a családfő a községi kisbírószéket is elvállalta.

A nagyobb gyermekek már iskolába jártak, mikor az apát hadba szólította az első világháború. Hazatérve, már felnőtt fiúkat talált a házban, akik hamarosan az új család alapításának gondolatával foglalkoztak. A lányok férjhez mentek, Pál, a legidősebb, benősült Horváth István családjába, feleségül véve Ilona nevű leányukat. János borbély mesterséget tanult, segéddé válása után, Kisbéren nyitott önálló üzletet, majd alapított családot.

A középső fiú, - Ferenc, - nevében is, a gazdaság folytatásában is, apját követte. Azzal a különbséggel, hogy a háború utáni, 1922-es földosztáson – igénye szerint – pár hold földdel gyarapodott a gazdaság.

Közben ő is családot alapított, feleségül vette Beleznai Juliannát. Sajnos, a családban már csak leánygyermekek születtek: Mária, Julianna, Éva.

A második világháború után, a beszolgáltatási rendszer alatt, Sárdinec Ferencet, a nagyközség bírójává választották. A nem éppen népszerű feladat következtében, sok ellenszenvet váltott ki intézkedéseivel, a bodvicai gazdák körében. Aztán, példát mutatva, elsőik között lépett a Tsz-be, melynek áldásait maga, és családja is megtapasztalta. Az elnőiesedett Ági családról, - csak két – lányok, asszonyok fotóit tudtam megszerezni, ezzel is érzékeltetve a család létét Bodvicán.

Sárdinec Mihály Ági, József és István testvére. Ifjúkorát Bodvicán élte át, itt járt iskolába, elemibe. Felnőtt korban Kaposvárra került, ahol kocsmatulajdonos lett. Kapcsolata szülőfalujával és rokonságával addig tartott, míg a szülei éltek, aztán mindinkább elmaradt a rokoni kapcsolat. Később már csak a cégtáblán ékeskedő neve jelezte a Sárdinec famíliához tartozását. Az itt élő leszármazottak már semmit nem tudnak a családról

Sárdinec György Ági, e famíliához tartozó, a fentebb írt Sárdinecek testvére. Fiatal korát Bodvicán töltötte, itt végezte el a hat elemet. Felnőve Bakházára nősült elvéve Lakosa Erzsébet leányzót. Fia kocsmát, majd vegyeskereskedést

nyitott apósa házában (felesége Vucskics Erzsébet), s annak lovával, nagyatádi nagykereskedőktől szállította az árutak boltjába. Az unoka, Sárdinec Márta, háromfai Koósz Zoltán felesége lett, s vele visszakerültek Bodvicára, mert a Táncsics utcában vettek telket, s építettek rá házat. Két gyermekük így már ismét bodvicai, illetve most már nagyatádi lakós lett.

Sárdinec Csikok

Sárdinec János Csík születésének, s elhalálzásának idejét nem tudtam felderíteni, még temetői sírjukat is eltüntette az idő múlása. Házuk a bodvicai (ma Rákóczi utca 80.) házsor harmadában volt. A földnélküli zsellér, itt élt zsúptetős házában, családjával. E Sárdinec János hosszú időn keresztül volt a község mezőőre, csősze. Sokat emlegetett terület volt portájuk kertje, amely a Rinya felé legmeredekebb terület volt. Ez volt a „Csíkdomb”, ahol a bodvicai fiatalság hosszú évtizedeken keresztül élvezhette a tél örömeit. Nevét bizonyára a tulajdonosról kapta. Ők viszont nem tiltakoztak, sem az elnevezés, sem az ott szánkózó gyerekserég láttán, talán még örültek is, hogy az ő dombjukon éli téli világát a sok gyermek, nemegyszer fiatalabb felnőttek is. Aztán az idős házaspár elment örökös pihenőre, fiúk, Ferenc, és családja a második világháború után, a zsúpházat eladta Gáspár Benjaminnak, ők pedig elhagyva őseik földjét, máshol keresték boldogulásuk útját. A Csíkdombra azonban az idősebb korúak még szívesen emlékeznek.

Sárdinec Pál Csík, János testvére. Fiatalon kivándorolt Amerikába, s ott elég szép summát gyűjtött. Hazajöve új házat építettett (ma Rákóczi u.70. sz.) téglából, cseréptetővel, sőt még az utcai kerítés is téglaoszlopokon nyugvó

vaskerítéssel volt ellátva. Az első világháború kitörése előtt már községbírónak választották. Ezt egy korabeli okmányon aláírása (Sárdinec/Sárdi István részére kiállított szegénységi bizonyítvány) is igazolja.

A handwritten signature in cursive script, reading "Sárdinec Pál". The signature is written in dark ink on a light-colored, slightly textured paper. The name "Sárdinec" is written in a larger, more prominent hand, with "Pál" written below it in a similar style. There are some faint, illegible markings above and below the main signature.

A gyermektelen házaspár feleségét Bodvicán csak Treze méninek ismerték. Sárdinec Pál aránylag korán elhalt, felesége hosszú ideig élt özvegyen, majd elhalálózása után a Maróti család örökölte a házat. Említésre érdemes, hogy az ötvenes évek elején, a kastélyából kiköltöztetett Somsich grófnő és Zsiga fia, e házba lett telepítve, míg aztán innét deportálták Hortobágyra. Mai tulajdonosa, Béres Ernő, a régi házat lebontotta, és helyébe új, korszerű házat építettek.

Még egy Sárdinec

Még egy Sárdinec, akinek keresztnévét is elmosta az idő. Az 1840-es évtized valamelyikén született Bodvicán. Hogy melyik famíliához tartozott, nem tudni. Nővére, Sárdinec Teréz (aki 1839-ben született és Horváth József – felmenőim egyike – felesége lett 1856-ban) általa ismerjük. Így az öccse is rokoni kapcsolatba került a családdal, mindezt apám mondta el nekem.

Ez a Sárdinec felnőtt korában a pácodi uraság szolgálatába állt, mint béresgazda. Ő osztotta be a cselédek nap munkára, és felügyelte a feladatok végrehajtását. Nőtlen ember volt, agglegény. Munkakörén kívül, az uraság megbízásából, gyakran járt Nagyatádra, ügyes-bajos dolgokat

intézni. Ilyen alkalmakkor ő vásárolt be az uraság konyhájára is. Aztán dolga végeztével, betért a rokonokhoz. „Nekem, mint hét-nyolc éves gyereknek, - húgom talán négyéves lehetett, - mindig hozott egy kis cukorkát” – emlékezett vissza apám a gyermekkorára. Aztán csomagjait a rokonoknál hagyva, elment a közeli, bodvicai kocsmába, és alaposan kimulatta magát. Nemegyszer, nagy jókedvében odáig ment, hogy belekötött az ott italizó vendégekbe. Termetes, nagy erejű embernek tartották, ezért, ha lehetett, elillantak Sárdinec jókedve elől. Esti szürkületig kitombolva magát, nagy lendülettel vette a kilométereket a kivadári úton, Pácod felé. Alapított-e családot valaha is? Erről nem maradt fenn emlék. Az ismertetett Sárdinecek csak férfiágon leszármazók. Ha figyelembe vesszük, hogy a született gyermekek fele leány, hozzávetőleg, a famíliából származottak, negyven-ötven családban voltak jelen. Népes família, mondhatjuk! Velük talán csak a Horváth nevet viselők vetekedhettek, Bodvicán.

Nem volt céloom, hogy a családokról részletes életrajzot állítsak a kedves olvasó elé, az sem, hogy a családok életfáját napjainkig taglaljam. Csupán azt kívántam bemutatni, hogy a XX. század közepére, hogyan terebélyesedett ez a família, hogyan éltek, munkálkodtak, s néhány esettől eltekintve, gyarapították a Sárdinec nevet viselők nagy családját.

De az is kitűnik írásomból, hogyan vált e nagy família, napjainkig, szinte kihálófélben levő nevek táborába, Bodvicán.

A Sárdinec (Marcin) család tragédiái

De térjünk vissza most a Sárdinec Marcin családhoz, írásom főszereplőjéhez, hisz dokumentumokkal igazolhatóan és a hagyományok szerint is eleiken keresztül tudtam feltárni a família történetét ezen a kis Rinya-menti településen.

De az is megállapítható, hogy míg a másik ágaknál a gyerekszaporulat folytán a szerzett birtokok elaprózódtak, nem egy esetben zselléreké váltak, s emiatt más úton, máshol keresték a boldogulás útját, a Marcinok mindvégig megmaradtak földművelőknek, megtartották, vagy még növelték is birtokukat. Főként Sárdinec Ferenc és családja

1941-ben a család nagylánya, Margit, férjhez ment egy zalai gazdálkodó fiához, hogy új családba kerülve hagyja el a szülői házat. Ez sem volt szerelmi házasság, ám a már életük teljében levő szülők örültek, hogy leányuknak jó partit találtak. Bár egy kicsit messze került a háztól, a jövője már biztosított volt. Aggódtak viszont fiúkért, akit 1944 tavaszán újra behívtak katonának, hogy vigyék a mindjobban hazánkat közelítő szovjet előrenyomulást megállítani. Így hát hiába úszta meg a doni hadjáratot, a háborút nem kerülhette el.

Az idősebb Ferenc már korhaladott volt ahhoz, hogy a frontra vigyék, de itthoni szolgálatra még alkalmasnak találtatott. Sok korabeli társával hívták be egy-egy napra, hogy a vásártéren gyakoroltassák velük az alapkiképzést. Majd amikor a front közeledett, ásatták velük a lövészárkokat.

Így teltek a már Nagyatádhhoz csatolt bodvicai idősebb és ifjabb korosztályok napjai, amikor mind sűrűbben jöttek a hírek a fronton elesettekről, eltűnőkről. A Sárdinec család egy ideig rendszeresen kapta a tábori lapokat fiúktól, ám egyszer csak megszűntek érkezni a lapok.

Az élet azonban nem állhat meg, a földeknek teremni kell, hogy az itthon decemberére a front elérte Bodvica határát is, s a Rinya patak lett a választóvonal maradottaknak,

a harcoló katonáknak is legyen mit enni. Ferenc gazda megcsappant családjával is igyekezett eleget tenni a feladatoknak. Közben 1944 decemberére a front elérte Bodvica határát is, s a Rinya patak lett a választóvonal az ellenségek között. Sárdinec Ferenc ház alatti pincéje több családnak adott menedéket a vészterhes hónapokban.

Így köszöntött be negyvenöt tavasza, mikor egy reggel arra ébredtek, - ha volt alvó – hogy a németek elhagyták Nagyatádot és Bodvicát. Hamarosan román, bolgár és orosz katonák jelentek meg a faluban. Az egykori orosz hadifogoly most vette hasznát orosz nyelvtudásának, tolmácsolt a katonák és a lakosság között.

Az első megrázkódtatás akkor éri a családot 1945-ben, mikor megjött a gyász hír a vő haláláról. Ő is részese volt a doni hadjáratnak. Súlyos sebesüléséből még fölépült, majd leszerelve hazakerült. Rövid ideig még élvezte az otthon melegét, ám szervezete nem tudta legyűrni a sebesülés okozta bajokat, s magához szólította a keserű halál. Nem érthette meg gyermeke születését.

A háborúnak vége, el kellett takarítani a sok törmeléket, a házak udvaráról, be kellett temetni a lövészárkokokat, tankcsapdákat, lövegállásokat. Idős férfiakat, nőket, gyerekeket parancsoltak ki munkára. Helyre kellett állítani a szétlőtt házakat, a templomot is. A helyreállításon szinte mindenki részt vett, aki mozogni tudott.

A templom tetőzetéhez a Lebach erdőből termelték ki a gerendához valót. Akinek fogata volt, ment szállítani. Ferenc gazdának is maradt egy lova, ő sem akart kimaradni. A súlyos rönkök láttán, féltve lovát, Ferkó bácsi üresen jött vissza.

Közben érszükülete mind súlyosabb lett, s Ferenc gazdát 1946 őszén, Pécssett műtőasztalra fektették, jobb lábát combnyak alatt amputálták. Csak így tudták megmenteni az életnek. Rosszmájúak azt rebesgették, ezzel bűnhődött, mert nem vett részt a templomhoz szükséges rönkszállításban.

A már korosodó férfi a mülábat nem tudta viselni, így további élete két mankóhoz volt kötve. A szívós parasztgazda életerejét még ez a tragédia sem törte meg. Bár komolyabb munkát végezni már nem tudott, de mankóira támaszkodva irányította gazdaságát.

Közben kezdtek hazaszállingózni a szovjet hadifogságba került volt magyar katonák közül a már munkára alkalmatlanok. Egy napon levél érkezik Simontornyáról Sárdinec Ferenc Marcin címére, mely tudatja a szülőkkel ifj. Sárdinec Ferenc halálát. A levelet az utódok ma is őrzik, ez áll benne: „Együtt estünk fogságba, Gödöllőnél, 1944-ben, táborról-táborra hajtottak bennünket, mígnem 1945 elejére a Szovjetunió leningrádi körzete egyik fogolytáborába kötöttünk ki. Sárdinec Ferenc bajtársammal mindig együtt voltam. A sok kínlás, étlen-szomjan tartás kikezdte Ferenc egészségét, hastífuszt kapott, s 1945. február 18-án elhunyt.”

A szülők nem akartak hinni a levélnek, nem akarták elhinni, hogy fiúk nincs többé, a mankós ember nem kímélve magát, vonatra ült, s személyesen kereste fel a levélíró. Ám az szóban is megerősítette a levélben foglaltakat. Ez a személyes találkozás már meggyőzte az apát arról, hogy hiába várják fiúkat, sohasem fog hazatérni. Újabb kegyetlen csapás a Sárdinec családra.

A lába elvesztését, fia halálát fájdalommal viselő családot 1947-ben éri az újabb megrázkódtatás, egyetlen lányukat, Margitot temetik el. De nem elég lányuk elvesztése, az árván maradt, alig egyeztetendő unokát nekik kell gondjaikba venni, hogy felneveljék. Hisz most már csak ő az egyedüli reménység, az egyedüli utód a családban.

Szívet tépő, szomorú események ezek egy család életében, ám a földszeretet, az élni akarás győzedelmeskedik az élete teljében levő házaspár felett.

A már évek óta náluk szolgáló Drávec Ferenc, taranyi születésű fiút családtagnak tartották, hisz az ő munkája nélkül megbénult volna a gazdaság. Úgy tervezték, benősítik

a fiú és a gazdaság egy részének átadásával (nevére íratással) is biztosítják jövőjét. A háború utáni beszolgáltatási rendszer amúgy is sanyargatta, különösen a nagyobb vagyonnal rendelkező gazdákat. Amikor már nem bírták teljesíteni az önkéntes beadásokat, megjelentek a rekvirálók. A csak mankói segítségével közlekedni képes gazda, könnyes szemekkel nézte, hogyan viszik el még a vetőmagnak valót is, meg az életet jelentő lisztet, kukoricát, krumplit, húst, zsírt, élő baromfit, szinte mindent mozgatható beszolgáltatás fejében. A kuláklistára kerüléstől, a kitelepítéstől is bizonyára csak tehetetlen állapota mentette meg.

A rokkant, szívós gazda még ezeket is viselte, tűrte a nélkülözést, a pusztuló gazdaság apadását. Ám amikor elkezdődött Bodvicán is a tsz-ek szervezése, és a makacsul földjeihez ragaszkodó, féllábú embert a tanácsra citálták, hogy ott kényszerrel győzzék meg a belépésre, már nem bírta a terhet, megroppant, s aláírta a belépést. Önként odaadta a földjeit, jószágait a közösnek. Ezt tették utána gazdatársai is, s megalakult a tsz. Bodvicán.

Ezután a család a tsz.-ben dolgozott, Ferkó bácsi, meg mint őr, vigyázott az istállóiban összetereelt állatokra, portájára összehalmozott gazdasági felszerelésekre. Amikor nem bírta már hallgatni az éhező állatok bögését, egyik mankóját elhagyva, vitt villával a vállán még saját termésű szénájából is az éhező állatoknak. Tőle telhetően megtett mindent, hogy a közösben is érvényesüljön a jó gazda gondossága. Ám e törekvése nem sok sikerrel járt, a bodvicai gazdák többsége sem tudott beilleszkedni a közösbe, nem tudta elfogadni az új helyzetet.

1956-ban benősítették Drávec Ferencet, s a fiatalok részére külön szobát biztosítottak, ígérve, hogy továbbra is segítik őket boldogulásuk útján, ha maradnak a háznál. Maradtak, s dolgoztak az egész családjáért.

Ez évben még felcsillant a remény, hogy ismét önálló parasztgazdák lehetnek. Az 1956-os események hatására

feloszlott a tsz. s a földeket, a bevitt jószágokat, felszereléseket a gazdák ismét tulajdonukba vették, hazahordták. Újra megkezdődött az egyéni gazdálkodás. Nagy ambícióval fogtak munkához a bodvicai gazdák, köztük a Sárdinec család is.

Ám nem sokáig örülhettek az egyéni gazdálkodásnak, mert a helyzet konszolidálása után ismét elkezdődött a tsz.-ek szervezése, és a megalakított nagyüzemi gazdálkodás most már huzamosnak is ígérkezett. A mindjobban idősödő Sárdinec házaspár egyedüli öröme az unoka, aki immár a nagylányok sorába lépett, s beházasítása sem várhatott már sokáig.

De nem feledkeztek meg a fiatal Drávec családról sem. Mivel a földekből, melyeket a fiúnak ígértek, már nem lehetett valóság – hisz tsz tulajdonba kerültek- más úton honorálták munkájukat. Így élt közös háztartásba a két család, jóban, rosszban.

S alig telt el egy-két esztendő, a Sárdinec család egy kis örömben is részesülhetett, mindkét fiatal házaspárnál megszületett az új generáció. Az idős házaspár úgy gondolta, öregségüket, vagy legalább annak egy részét már a dédunokák körében egy kicsit örvendezve tölthetik el.

A fiatalok nem nagyon szerettek a szőlővel bibelődni, pedig csak ez maradt meg a gazda tulajdonában – és a birtokhoz elég nagy ültetvény tartozott. Az unoka, ki nem is a mezőgazdaságban dolgozott, eladását javasolta, annál is inkább, mivel a szőlőt beszámították a háztájiba. Ferkó bácsi, hogy az eladást megakadályozza, Felét a vőre, Kőszegi Jánosra, felét Drávec Ferencre íratta át. Így kívánta meggátolni, hogy szőlőbirtoka idegen kézre kerüljön. Jól számított, mert a szőlő azóta is e két tulajdonosé, illetve azok leszármazottaié.

Teltek a hónapok, évek, s a kegyetlen sors megint közbeavatkozott, Drávec Ferenc, a család oszlopos tagja súlyos betegséget kapott, a kaposvári kórházban kezelték, ám

az orvosi segítség sem tudta az életét megmenteni, 1963-ban elhunyt. Özvegyen maradt egy fiatalasszony, félárván egy gyermek a Sárdinec háznál.

Amikor hírül adták a családnak a halálhírt, keserűségében a féllábú ember így fakadt ki: "hát már sohasem lesz vége a tragédiáknak?" Becsülte, szerette, fogadott fiának tartotta a fiatalon hozzászegődött fiút, s most halála mélyen megrendítette. Ennek is tudható, hogy a fiatal özvegy és kislánya továbbra is a család kötelékében maradhatott.

Az immár nyolcvanadik évét meghaladó házaspár, a sors csapásaitól megtörten, de megbékélve a változtathatatlanban, töltötte idős napjait az egykor oly gazdagon virágzó házban. Míg nem az asszony, Naca néni, 1973-ban elköltözött az élők sorából. Akit egykor úgy szereztek a fiatal bodvicai legénynek – férjét megszeretve, becsülve, - vele sok örömet, bánatot tért meg örökös házába, a bodvicai temetőbe.

A lábát vesztett ember aztán már csak az unokára hagyatkozva élte napjait. Ki-kiült a ház elé kitett padra, mankóit a falnak támasztva üldögélt, várva, hogy jöjjenek beszélgető társak, öregek, fiatalok, akiknek szívesen mesélt az ifjúkor élményeiről, háborúról, hadifogságról és nem utolsósorban az egykor szebb napokról.

Mellékletek

DÍJLEVEL.

Előírt iskolaszéki elnök és jegyző a ..... község, mint iskolafenntartó nevében a .....
 népiiskola Dr. Sárdi Károly tanítót a) Isára megválasztott tekintetes ..... tanító és
 a b) helyi néptanítók (Kandó István) és c) 1907. évi XXVII. törvények 2. §-ában megállapított és ..... lakóhelyére sorozott községi tanítómestert (Kandó István) .....
 a d) .....
 a e) .....
 a f) .....
 a g) .....
 a h) .....
 a i) .....
 a j) .....
 a k) .....
 a l) .....
 a m) .....
 a n) .....
 a o) .....
 a p) .....
 a q) .....
 a r) .....
 a s) .....
 a t) .....
 a u) .....
 a v) .....
 a w) .....
 a x) .....
 a y) .....
 a z) .....

A J a v a d a l m i t t e l		A J a v a d a l m i t t e l		A J a v a d a l m i t t e l		A J a v a d a l m i t t e l		A J a v a d a l m i t t e l	
magvetés és a terméskészítések mennyisége	halkok, kántorok, szétválasztatlanok	hosszú nyar fedezetet?	alkotó esedékes?	A J a v a d a l m i t t e l	A J a v a d a l m i t t e l	A J a v a d a l m i t t e l		A J a v a d a l m i t t e l	
						K	I	K	I
100 - 100 -	100 - 100 -	100 - 100 -	100 - 100 -	100 - 100 -	100 - 100 -	100 - 100 -	100 - 100 -	100 - 100 -	100 - 100 -
1300 - 1300 -	1300 - 1300 -	1300 - 1300 -	1300 - 1300 -	1300 - 1300 -	1300 - 1300 -	1300 - 1300 -	1300 - 1300 -	1300 - 1300 -	1300 - 1300 -
20 - 20 -	20 - 20 -	20 - 20 -	20 - 20 -	20 - 20 -	20 - 20 -	20 - 20 -	20 - 20 -	20 - 20 -	20 - 20 -

I	II	III		IV		V		VI		VII		VIII		IX		X		XI		XII	
		K	F	K	F	K	F	K	F	K	F	K	F	K	F	K	F	K	F	K	F
A Javadalmi (Aol) megnevezése	Mely formából ill. cöl a javadalmat	Az ingatlan hatáskörű javadalmak		Az ingatlan érhelye használatára		A kereskedelmi nyilvántartásba bejegyzett (1900) érhelye		A javadalmi tulajdonosi (Aol) pozícióiról értesítés		A kereskedelmi érhelyek		A javadalmi érhelyek		A javadalmi érhelyek		A javadalmi érhelyek		A javadalmi érhelyek		A javadalmi érhelyek	
1. Kereskedelmi	Kereskedelmi																				
2. Kereskedelmi	Kereskedelmi																				
3. Kereskedelmi	Kereskedelmi																				
4. Kereskedelmi	Kereskedelmi																				
5. Kereskedelmi	Kereskedelmi																				
6. Kereskedelmi	Kereskedelmi																				
7. Kereskedelmi	Kereskedelmi																				
8. Kereskedelmi	Kereskedelmi																				
9. Kereskedelmi	Kereskedelmi																				
10. Kereskedelmi	Kereskedelmi																				
11. Kereskedelmi	Kereskedelmi																				
12. Kereskedelmi	Kereskedelmi																				
13. Kereskedelmi	Kereskedelmi																				

Javadalmi jegyzőkönyv,

felvéve 19 26 évi szeptember hó 19. napján a reményházi
di. szeged felkocsói
községi
térmeleti iskola Sándi Márton tanítója

által élvezett javadalom összeírása tárgyában.*

Jelen voltak az alulírottak.

1. Az iskola fenntartója: Szeged
2. Az állás mióta tartatik fenn? 1873
3. Az alkalmazott tanító neve: Sándi Márton
4. Mióta működik ezen iskolánál? 1926
5. Mióta élvezi jelenlegi járandóságait? 1926

Jegyzet. A föloldali rovatos kimutatás I. rovata a fizetési okmány (díjlevél, hivány) sorrendjében tölthető ki és pedig előbb az alapfizetés, utána a később nyert egyéb javadalom.

* Ezen szöveg akként tölthető ki, hogy abban az iskola jellege és a tanítói állás (kántortanító, főtanító, leánytanító stb.) feltüntessék.

Veszprémi r. k. egyházmegye.

Veszprémi egyházi főhatóság.

község.

Somogy

vármegye.

A község ^{ik} nem lakbírósági.

megye kir. tanfelügyelőség.

Áll., kath.

A

népiskolánál 1914. év június hó 18. n szervezett ^{ik} tanítói állásra 1915. év november hó 1. n megválasztott

Somosi Károly

tanító ^{úr}

D I J L E V E L E,

aki ezen állását 1919. évi december hó 1. n napján elfoglalta,
az egyházi esküt (hitvallást, fogadalmat) 1915. év április hó
10. n Somosi Károly ^{esperes} ^{leltárné} úr előtt, az állami esküt
1915. év október hó 14. n Gyöngyösi József úr,
kir. tanfelügyelő (megbízottja) előtt letette.

Nevezett tanító ^{úr} ezen állásban a köznevelési bizottság ⁴²⁰⁴ számú
^{úr} az egyházi főhatóság ¹⁹¹⁹
határozatával megválasztott, választása ..... számú vallás- és köz-

oktatási miniszteri rendelettel jóváhagyott.

Somogyvármegye kir. tanfelügyelője.

IGAZOLVÁNY.

Sárdi Károly Károlyfi úrnak
katti.

Jellegű elemi népiskola rendes tanítója, tanítóőze az 1907. évi XXVII. L-c. 32. g-ának megfelelőleg, alulírottakat a következő esküt tette le:

„Én *Sárdi Károly*

rendes tanító, esküszem az élő Istenre, hogy Ő Felsőge apostoli királyom, magyar hazám és annak alkotmánya iránt tántorjthatatlan és rendületlen hűséggel viseltem, az ország szentesített törvényeit és törvényes szokásait megtartom, a hazai hatóságok törvényes rendeleteit, valamint a tanítói tisztemmel járó kötelességeket mindenkor lelkiismeretesen, hűen és pontosan teljesítem és a gondjaimra, bizott ifjúságot a magyar haza szolgálatában fogom nevelni! Isten engem úgy segéljen!”

Kelt Kaposvár, 1915. *Október 14.*

Sárdi Károly
tanító, tanítóőz.

G. Kovács
kir. tanfelügyelő.

ELEMINEPEI

Szidi Kovács az im. kati. és
Bodnár kőműves
 munkáját, megjelölve: *mind a négy*
élem-nevelőre tanításközpont mint
 az elemi népi iskolai tanítóképesítéségre kizárólag

A befutó képesítők:

itt és erkölcsekből: *Kovács*
 a tant. és természettud. *giles*
 a fizika és történelemből *Kovács*
 a földrajz és természetrajzból *Kovács*
 a nyelvészet és irodalomtudományból: *Kovács*
 a verselés és énekesítésből *giles*

Az osztályképesítők:

Alföldi nyelvből: *giles*
 nyelvészből: *giles*
 Erkölcsestörténelemből: *Kovács*
 Élettudományokból: *giles*
 Néprajzból: *Kovács*
 Természettudományokból és földrajzból: *Kovács*
 Fizikából: *Kovács*

Mivel csak szarvati tantervetelen elemi népi iskolákban
 működnek, *Ország* 1914. évi 74.
 Ké. 14. számú

A tanterv:
Ország
Ország
Ország
Ország

KOLAI TANÍTÓI OKLEVÉL

4. született az 1893. évi március 17. napján,
 nemrégiben, a közfoglalkoztatására jogosító
 okmányokkal és a tanterv szerinti
 oktatás tanuló körében, az alábbi előírt követelmények által

számon tartott és a követelmények teljesítését igazoló
 okmányokkal:

Földrajz tantervből: *giles*
 Magyar nyelvből és irodalomból: *Kovács*
 Magyar történelemből: *giles*
 Magyar alkotmánytörténelemből: *giles*
 Magyarországi földrajzból: *giles*

számon tartott okmányokkal:

Élettudományokból: *Kovács*
 Geometriából: *Kovács*
 Székely: *giles*
 Zoológiából: *giles*
 Állattudományokból: *Kovács*
 Szociológiából: *Kovács*
 Számvizelésből: *Kovács*
 Történelemből: *giles*

A kizárólag követelményeknek megfelelt, az
 elemi tanítói képesítéssel nyilatkozik.

1914. évi 30. számú
 144. sz. *Kovács*
Ország
Ország
Ország

— 1 —
 1870. gada 1. decembris.

Mani raksturojošā raksturojuma līnā -
 Pats raksturojošā raksturojuma līnā Pardi jūri
 raksturojošā raksturojuma līnā, pats raksturojošā raksturojuma līnā
 raksturojošā raksturojuma līnā, pats raksturojošā raksturojuma līnā
 raksturojošā raksturojuma līnā, pats raksturojošā raksturojuma līnā
 raksturojošā raksturojuma līnā, pats raksturojošā raksturojuma līnā

Mani raksturojošā raksturojuma līnā -
 raksturojošā raksturojuma līnā, pats raksturojošā raksturojuma līnā
 raksturojošā raksturojuma līnā, pats raksturojošā raksturojuma līnā
 raksturojošā raksturojuma līnā, pats raksturojošā raksturojuma līnā
 raksturojošā raksturojuma līnā, pats raksturojošā raksturojuma līnā
 raksturojošā raksturojuma līnā, pats raksturojošā raksturojuma līnā
 raksturojošā raksturojuma līnā, pats raksturojošā raksturojuma līnā
 raksturojošā raksturojuma līnā, pats raksturojošā raksturojuma līnā

Raksturojošā raksturojuma līnā.

Mani raksturojošā raksturojuma līnā -
 raksturojošā raksturojuma līnā, pats raksturojošā raksturojuma līnā
 raksturojošā raksturojuma līnā, pats raksturojošā raksturojuma līnā
 raksturojošā raksturojuma līnā, pats raksturojošā raksturojuma līnā
 raksturojošā raksturojuma līnā, pats raksturojošā raksturojuma līnā

12. a. k. sz.
1906-07. L. é.

Bélyegmentes.

POLGÁRI FIU-ISKOLAI BIZONYÍTVÁNY.

Sárdi Károly ~~rem. kivallású~~ tanuló,
született Bodvácán en 1893. év március hó
17. én, a ~~magyartud. áll. s. közs.~~ polgári fiu-iskola ~~Magyartud.~~
osztályában tanított tantárgyakból az 1906-07. -dik isk. évben, mint rendes tanuló áll-
vánosan kitünő osztályzatot nyert.

Erkölcsei magaviselete: dicseretes

Szorgalma: kitartó

Egyes tantárgyakban tanusított előmenetele:

a) Kételezett tantárgyakban:

Hit- és erkölcsstanban	<u>kitünő</u>	Természetrajzban	<u>kitünő</u>
Magyar nyelv- és irodalomban.	<u>jeles</u>	Vegytanban	<u>jeles</u>
Német nyelv- és irodalomban.	<u>jeles</u>	Természettanban	<u>jeles</u>
Történelemben	<u>jeles</u>	Gazdaságtanban	<u>jeles</u>
Alkalmányt. és jogismeretekben	<u>jeles</u>	Mértani rajzban	<u>kitünő</u>
Földrajzban	<u>jeles</u>	Szabadkézi rajzban	<u>kitünő</u>
Számletanban	<u>jeles</u>	Szépíráásban	<u>kitünő</u>
Mértanban	<u>kitünő</u>	Eneklésben	<u>kitünő</u>
Könyvtálatanban	<u>jeles</u>	Testgyakorlásban	<u>kitünő</u>

b) Rendkívüli tantárgyakban:

Latin nyelvben	<u>jeles</u>
Francia nyelvben	<u>jeles</u>
Kézimunkában (Slójd)	<u>jeles</u>
Gyorstrásban	<u>jeles</u>

Írásbeli dolgozatainak külalakja csinos

Az isk. év alatt mulasztott órákból igazolt 2 órát, nem igazolt
órát.

Ujra oltatott 1905. évben.

A tantestület határozata Felsőbb osztályba lépést

Kelt. Magyartudon. 1907. jún. hó 22. -én.

Bodvác Károly
igazgató.

Prokóczy
osztályfőnök.

A Podviza község...

...szolgálatól.

42
905

ELEMI NÉPISKOLAI BIZONYÍTVÁNY.

Podviza község Podviza szociális, 10 éves
1905 évi 1906 évi Podviza
1905 évi 1906 évi Podviza
... elemi népiskola Podviza tanítóját bevégezték

Vén következő bizonyítványt nyert:

Erkölcsei viselkedése: jeles

Szorgalmat: jeles

Az előadott tantárgyakba: tanúsítványok:

- 1. Hit- és erkölcs tan.
  - a) beszéd-erk. nyel. jeles
  - b) más nyelv jeles
- 2. Magyar nyelv
  - a) magyar nyelvtan jeles
  - b) szótár jeles
- 3. Menyiség tan
  - a) mérték jeles
  - b) mérték jeles
- 4. Történelmi tárgyak
  - a) történelmi jeles
  - b) történelmi jeles
- 5. Természettudományi tárgyak
  - a) természet jeles
  - b) természet jeles
- 6. Testgyakorlat
  - a) testgyakorlat jeles
- 7. Művészeti tárgyak
  - a) ének jeles
  - b) rajz jeles
- 8. Nem kötelezett tan-
tárgyak
  - a) nem kötelezett jeles
  - b) nem kötelezett jeles

Állafüves osztályzata: jeles

Mulasztott tanóráinak száma: 0 tanóra

Kelt Podviza tanítójától

János Mihály

[Signature]

Pedagógusok Szabad Szakszervezete Szeged Megyei Területi Bizottsága
Kaposvár Szabadságparki iskola.

Sz. 1957/MGI/CzD.

Sándi Károly . . . . . Kartárs

Bodnár . . . . .

Kedves Kartárs!

A Pedagógusok Szabad Szakszervezete Szeged Megyei Területi Bizottsága tudomása alapján Kartársait az állami szervezetek nyugdíjaztató Szakszervezetünk ezúton mond köszönetet Kartársainknak hosszú fáradságos, eredményes munkásságért. Területi Bizottságunk tudatában van annak, hogy Kartársunk munkája sokat segítséget ad a magyar ifjúság neveléséért.

Amikor megköszönjük az ifjúság neveléséért, a művelődés kibontakozásáért hosszú éveken át kifejtett munkájukat, egyben büszkéek is vagyunk arra, hogy mint magyar pedagógusok életének legnagyobb részét becsülettel és szeretettel szentelték a magyar új ifjúság megteremtésének szolgálatába. Most, amikor a hosszú munka után elérkezett a megérdemelt pihenés, tudjuk, hogy a magyar pedagógusok problémájával is kell foglalkozni. Arra kérjük, hogy ezután is támogassa a szervezett pedagógusok nagy családját mindenkor bizalommal forduljon felénk, hiszen továbbra is a szervezet segítőkész jóakaratóiban, erőnköz mértén a legkézszegebben kívánunk segíteni.

Egyben mellékeljük a nyugdíjazáshoz szükséges tájékoztatót, amelyben pontosan le van írva, hogy milyen módon, milyen forma szükséges a nyugdíjösszeg megállapításához, illetve elnyeréséhez.

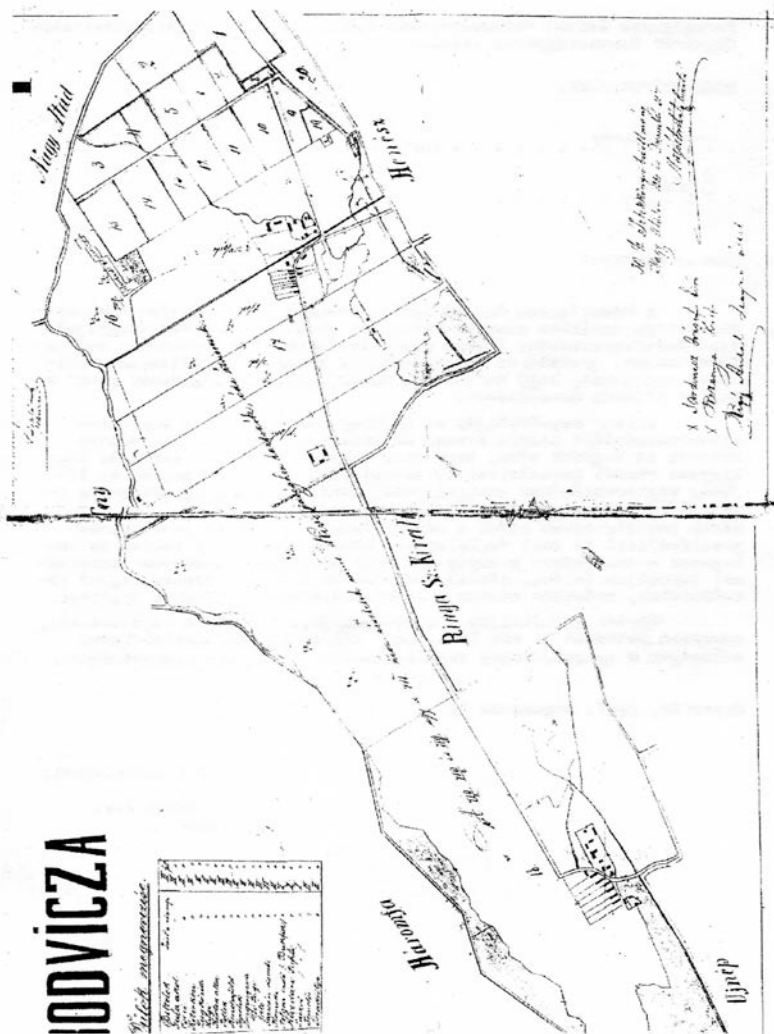
Kaposvár, 1957. augusztus 7.

Területi Bizottsággal

Sz. Gyula S.K.

Titkár

1861-ből való bodvicai térképek

Közreműködők írásomhoz

Pál Jánosné	Bodvica
Sárdinec János (Güzü)	Nagyatád
Kőszegi Sándorné	Bodvica
Sülec Imréné	Bodvica
Sárdinec János	Bodvica
Baksa Istvánné	Bodvica
Sárdi József	Nagyatád
Vandzsia Imréné	Bodvica
Sárdi István	Székesfehérvár

Bodvicán ma élő Sárdinecek

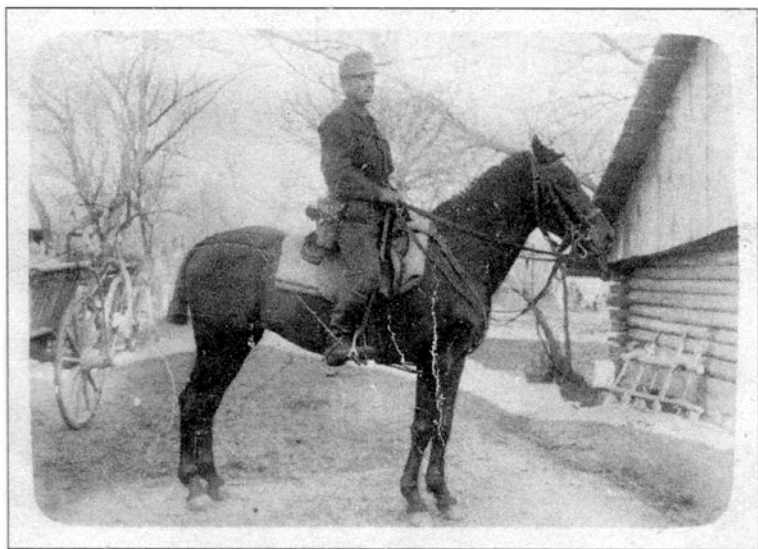
1. Sárdinec János Márkó
2. Sárdinec Péter
3. Pál Jánosné Sárdinec Rózsa
4. Sárdinec János Marcin
5. **Ágostonné** Sárdinec Anna
6. Fehér Viktorné Sárdinec Magdolna
7. Sülec Imréné Sárdinec Erzsébet
8. Nagy Ferencné Sárdinec Julianna
9. Vas Ferencné Sárdinec Éva
10. Vandzsia Imréné Sárdinec Mária
11. Sárdinec Imre
12. Kósz Zoltánné Sárdinec Márta

Tartalom

Bevezető	1
Egy família Bodvicáról	3
Már dokumentumokkal igazolt kor	7
Sárdinec József Nagymiska	9
Sárdinec Marcinok	10
Sárdinec Márkók	19
Sárdinec Sutinák	24
Még egy Sárdinec János Sutina	27
Magyarosított Sárdinecek	28
Magyarosított Sárdinecek (Sutinák)	31
Sárdinec Palimiska, Ferkó	35
Sárdinec Ágiak	35
Sárdinec Csikok	38
Még egy Sárdinec	39
Sárdinec (Marcin) család tragédiái	41
Mellékletek	47
Sárdi Károly megőrzött okmányai	48
1861-ből való bodvicai térképek	60
Írásomhoz közreműködők	62

Sárdinec József a huszár
Pécs 1896.